

مهرها و نفثش مهرها

در سازمان پند و کتابخانه ملی ایران

محمد جواد حداد

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: جدی، محمدجواد، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: مهرها و نقش مهرها در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران/محمدجواد جدی؛ ترجمه متن انگلیسی محمدتقی فرامرزی؛ تصاویر نقش مهرها زهره اسفندیاری؛ نمایه‌ساز مهرداد فردیار، فریبا اسماعیلی
مشخصات نشر	: تهران : سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۸ ص.
فروست	: نفایس سازمان اسناد و کتابخانه ملی؛ ۲.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۵۲۶-۰
یادداشت	: کتاب حاضر به مناسبت هشتادمین سال تأسیس کتابخانه ملی ایران منتشر می‌شود.
یادداشت	: فارسی- انگلیسی.
موضوع	: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران -- فهرست‌ها
موضوع	: National library and archives of the I.R. of Iran -- Catalogs
موضوع	: مهرها -- ایران -- فهرست‌ها
موضوع	: Seals (Numismatics) -- Iran -- Catalogs
موضوع	: خوشنویسی -- ایران
موضوع	: Calligraphy -- Iran
شماره افزوده	: فرامرزی، محمدتقی، ۱۳۲۵ -، مترجم
شناسه بررده	: Faramarzi, Mohammad Tag
شناسه افزوده	: اسفندیاری، زهره، ۱۳۴۵ -
شناسه افزوده	: دیدار، مرداد
شناسه افزوده	: اسماعیلی، فریبا، ۱۳۸۸ -
شناسه افزوده	: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
رده بندی کنگره	: ۹۶ / ج ۵۳ / س ۳
رده بندی دیویی	: ۷۳۷/۶۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۹۰۲۷۱
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۵۲۶-۰

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

مهرها و نقش مهرها در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

محمد جواد جدی

ترجمه متن انگلیسی: محمدتقی فرامرزی | تصاویر نقش مهرها: زهره اسفندیاری

نمایه‌ساز: مهرداد فردیار، فریبا اسماعیلی

ناشر: انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چاپ اول ۱۳۹۶ / شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: قلم

خوشنویس عنوان کتاب: حبیب رمضان پور | آماده‌سازی عکس‌ها: سحر جدی

طرح جلد: علی مرادی بازانی | صفحه‌آرایی: محمد نجفی زاده

ناظر فنی: پرویز یختیاری

نشانی: تهران، بزرگراه حقانی (غرب به شرق)، بلوار کتابخانه ملی

فروشگاه: ۸۱۶۲۳۳۱۵ | دورنگار: ۸۱۶۲۳۳۳۰۱

وبگاه: www.nlai.ir | پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

فهرست

۵	سخن نخست
۷	مقدمه
۹	فصل اول: مُهرها
۱۱	مُهرها
۲۱	مُهرهای به خط کوفی
۴۵	مُهرهای به خط ثلث
۶۱	مُهرهای به خط طغرا
۷۱	مُهرهای به خط نستعلیق
۱۲۳	نگین‌های حکاکی‌شده از راست
۱۳۵	فصل دوم: نقش مُهرها
۱۴۱	نقش مُهرهای به خط نسخ و ثلث و طغرا
۱۵۹	نقش مُهرهای به خط نستعلیق
۲۰۳	شماره ثبت مُهرها در مخزن کتابخانه ملی
۲۰۵	منابع
۲۱۱	نمایه
5	خلاصه انگلیسی

سخن نخست

کلام نخستین را با نگارش جاودانه می‌سازم که خداوند معجزه‌ی آیینش را در کتابت و کتاب نشان داد و خطاب به اهل ایمان چنین سرود که آیین برگزیده شما جاودانه است و رمز جاودانگی آن کتابی است که همه‌ی معرفت را می‌توان در فهم آن جستجو کرد. او بالاترین سوگندش را هر به قلم و آنچه با آن می‌نگارند قرارداده است: «ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ» و نگارندگان به طالبان علم و معرفت چنین می‌نگارند که علم را با نگارش جاودانه بسازید «قِيلَ أَلَمْ بِالْكِتَابَةِ»

اینک ما هستیم و انبوهی از دانش بشری که خود حاصل سالیان دراز اندیشه بشری و کسب معرفت است. معرفتی که در قالب «کتاب» پیش روی ما قرار داده شده و ما را وارث گنجینه‌ای ساخته که برای فراتر از آن رنج‌ها و تلاش‌های بسیاری برده شده است. پس رواست که همه‌ی آن آموزه‌ها با نگرهبان باشیم، آنها را فراگیریم، توسعه ببخشیم و به نسل‌های بعد منتقل کنیم. این رسالت و مسئولیت، امروز در سرزمین ما بر نهادهای بار شده که همه‌ی هویت و ارزش خرد را در اجرای این ماموریت می‌یابد: «کتابخانه ملی».

نهاد "کتابخانه" - به معنای جمع‌آوری و سازماندهی و استفاده از متون مکتوب - سابقه‌ای دیرینه دارد. نه تنها از زمانی که کتاب به شکل رایج امروز درآمد، بلکه از دورانی که بر الواح گلی ساخته و پرداخته می‌شد. این نگارش‌ها آنقدر اهمیت دارد که فاتحان، در جنگ‌ها به دنبال امحا و اضمحلال آنها بودند و صاحبان، به دنبال حراست و حفاظت از آن. به عبارتی دیگر، کتابخانه سوزی رویدادی تاریخی است؛ همچنان که کتابخانه سازی.

و در سرزمین ما این افتخار، ماندگار گشته که از هشتاد سال قبل با تلاش گروهی

از فرهنگ دوستان و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ی دارالفنون، «کتابخانه ملی ایران» شکل گرفت و در تمامی این سالیان با سخت کوشی پاسداری شد و صد البته گسترش یافت؛ تا چراغ این خانه دوم فرهیختگان، اندیشمندان و طالبان علم و معرفت با دستان پرتوان مدیران دلباخته، کتابداران و کتابخوانان روشن بماند؛ تا اصلی‌ترین دغدغه بشری، یعنی دانستن و تلاش برای کشف حقایق جهان و دستیابی به زیستی بهتر، پاسخی مناسب و درخور بیابد؛ تا شور حالات درونی حاصل از شهد شهود عالم لاهوت و خروش و شیدایی کشف ذره و اجرام سماوی در همه عالم ناسوت سیراب گردد.

و اینک ر بلندای هشتادمین سال تأسیس کتابخانه ملی، این همه، به نمایش گذاشته میشود، تا آن‌دک بدانند که میراث دار کدامین عشق بر افروخته هستند و با کدامین زلال معرفت سیراب می‌شوند.

بدون شک در بین آثار نفیس این گنجینه ماندگار میراث مکتوب کشور، نسخه‌های خطی و کهن جایگاهی ویژه و محصور به فرد دارند. جایگاهی که حکایت از فراز و فرود تمدنی شکوهمند در ژرفای تاریخ دارد و شناخت هر گوشه‌ای از آن، مشعلی است فروزان مقابل جویندگان فرهنگ و هراسانی.

در تاریخ کتاب‌پردازی و سندشناسی ایرانیان، از دیرباز شناخت انواع مهر و خوانش عبارات مهرها اهمیت بسزایی داشته و دارد. به‌سبب حضور نقش مهری بر صفحه‌ای از یک نسخه یا سند، ارزشی چند برابر را برای آن رقم‌بزند و دست‌مایه‌ای برای تحلیل‌ها و استنتاجات تاریخی و هنری به شمار آید.

کتاب حاضر که معرفی مهرهای مهم گنجینه نسخ خطی کتابخانه‌ی ملی را دربردارد، به کوشش جناب محمدجواد جدی‌آماده چاپ شده که امروز از شناخت، شب‌ترین محققان این حوزه به شمار می‌روند و تاکنون آثار چندی از جمله *دانشنامه مهر و حکایتی در ایران* را به شیفتگان و علاقه‌مندان این عرصه تقدیم کرده‌اند. امید داریم که این اثر، مانند دیگر آثار منتشره به مناسبت هشتادمین سال تأسیس کتابخانه ملی ایران، مورد توجه و قبول صاحب نظران واقع شود.

اشرف بروجرودی
رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی